

7068
C. NICOLAU-STROEȘTI

PROBLEMA
CINEMATOGRAFELOR
DIN ROMÂNIA

BUCUREȘTI

de Artă și Editură Leopold Geller Str. Câmpineanu No. 47

1 9 3 5

06001

P R E F A Ț Ă

Problema Cinematografului din România și când zic cinematograf, asociez și problema filmului românesc, a isbutit în fine să preocupe sferile guvernamentale, dându-i-se un început de soluționare.

A trebuit să trecem prin emoțiunea obștească, profund sguduitoare, a crimei abominabile, a celor trei elevi-minori ai liceului Lazăr, cari au asasinat în primăvara trecută pe nefericitul intelectual bucovinean, Eusebie Popovici și prin atâtea alte nelegiuri monstruase, provocate de ecranul cinematografelor scelerate, ca să ne trezim la realitate și să bine-voim a lua oare-cari măsuri de prevenire față de înrâurirea nefastă ce o exercită cinematograful asupra minților slabe și a sufletelor ușor influențabile.

În urma campaniei viguroase de acum câte-va luni, a ziarului „Țara Noastră“, această problemă s'a impus atențiunii organelor diriguitoare ale ministerului instrucțiunii publice și a președenției consiliului de miniștri, fiind pusă la ordinea zilei, de către însăși factorii oficiali în atribuțiunea cărora a fost trecută, sau mai bine zis, a aceloră, cărora le revine meritul inițiativei soluționării ei și anume: dr. C. Angelescu, ministrul instrucțiunii publice; C. Kirițescu, directorul general al învățământului superior și Alex. Mavrodi, fost subsecretar de stat la președenția consiliului de miniștri.

Este un început îmbucurător, dar... care din păcate nu prea dă înainte. Să nădăjduim însă că se va găsi în cele din urmă omul de guvernământ care va avea curajul și autoritatea s'o soluționeze în întregime, așa cum o reclamă interesele statului, înstrânsă legătură cu ordinea publică și cu opera de educare a maselor. Regretatul Alex. Mavrodi, cu energia lui dinamică, dacă ar fi trăit, de sigur că nu s'ar fi oprit la mijlocul drumului și ar fi dus la bun sfârșit această operă de cel mai mare interes obștesc.

Am alimentat sub proprie semnătură campania de presă în jurul acestei probleme, printr'o serie de articole documentate și de mare răsunet, cari au dat loc la varii comentarii și la vii polemici de presă.

Desnodământul acestei campanii, cu toată forța coalizată a verminei cinematografice indigene și a mafiei judaico-cosmopolite, a fost jurnalul consiliului de miniștri, No. 864, din 19 Mai, a. c., care cuprinde deciziunea cu caracter de lege, privitoare la modul de funcționare a comisiei pentru controlul și cenzura filmelor cinematografice și a perceperei taxelor necesare creerii unui fond național de cinematografie.

Deciziunea onoratului consiliu de miniștri prevede:

„Comisiunea de control și cenzură va percepe o taxă de 10 lei pentru fie-care metru de film, aprobat spre a fi rulat în România și care se va percepe la București, depunându-se la Președenția Consiliului de Miniștri pentru crearea fondului național al cinematografiei. Acest fond va fi alimentat și cu o taxă de 1 leu pentru fiecare bilet de intrare la toate spectacolele cinematografice din România; taxa de 1 leu pentru fiecare bilet, după borderoul de încasări zilnice, controlate de organele financiare în drept, se va depune la Banca Națională locală, spre a fi înaintate Președenției Consiliului de Miniștri la finele fiecărei luni. Se vor spori astfel mijloacele de propagandă ale țării. Filmele culturale și didactice sunt scutite de taxa de 10 lei de metru“.

Deciziunea înaltului guvern, de și pare că s'a înpotmolit în agendele președenției consiliului de miniștri și prin sertarele directoriale ale severului domn Kirilescu, totuși, îmi dă speranța și curajul să continui lupta începută acum 10 ani de zile și să nu dezarmez până nu voi vedea realizate în întregime obiectivele problemei cu care îmi închei articolele publicate în „Țara Noastră“, articole ce le reproduc în această broșură în ordinea cronologică a apariției lor și asupra cărora, atrag bine-voitoarea atențiune a domnilor miniștri, a domnilor parlamentari și a tuturor acelor cari dețin o cât de mică părticică din puterea guvernamentală a acestei țări.

Articolele apărute în „Țara Noastră“ și pe cari acum le reproduc aci, au deslănțuit o adevărată panică în lumea gheșef-tarilor interesați,—evrei, unguri armeni, greci, nemți, etc.—străini cu totul de sufletul acestei țări și de aspirațiunile ei morale.

Ce am urmărit prin campania mea de presă și ce urmăresc prin răspândirea acestei broșuri? Nimic alt-ceva de cât un ideal românesc de cel mai vital interes obștesc: scoaterea cinematografelor și a caselor de filme din mâna evreilor parazitari și a străinilor pripășiți pe teritoriul țării noastre și trecute în mâna românească.

O lume întreagă de tineri titrați, absolvenți străluciți ai facultăților noastre de litere și ai școalelor politehnice, cu alte cu-

vinte, oameni de cultură literară și de solidă cultură tehnică, dornici de muncă și de afirmare, care sunt în neputință de a se valida și valorifica, pe de o parte, pentru că n'au mijloace materiale, iar pe de altă parte, pentru că statul se dezinteresează de soarta lor, cari foarte bine ar putea fi plasați în ramura bănoasă a cinematografeiei, eliminând astfel din această breslă atât de importantă, toată acea vermină pestilențială de profitori și de gheșeftari trecuți pe lista neagră a ziarului „Țara Noastră” și reprodusă în ultimile pagini din această broșură. O lege de apărare și de protejire a elementului românesc pregătit culturalicește pentru această ramură de elită care este cinematografia, ar da roade excelente și ar asigura cinematografului românesc rolul de o importanță covârșitoare în opera de educație și de culturalizare a maselor.

Sunt gata să predau înaltelor fețe și foruri guvernamentale un proiect de lege în acest sens, încredințat fiind că ori-ce minte sănătoasă și orice suflet românesc n'ar putea de cât să-l accepte cu entuziasm.

Departa de mine gândul de a urmări un cât de mic interes personal. E de altfel limpede ca lumina zilei că nu poate fi la mijloc un atare interes. Cunosce însă problema sub toate aspectele ei și ca bun român, sunt indignat când văd că o ramură comercială, cu o misiune morală atât de superioară, atât de bănoasă și atât de utilă propagării culturii, este complet acaparată de străini și încă din cei mai înverșunați dușmani ai statului român. (Vezi tabloul cu numele patronilor cinematografelor și caselor de filme, numai a celor din Capitală publicat la finele acestei broșuri)

Panica profesorilor a fost după cum se vede justificată căci n'a trecut decât o lună de zile de la publicarea ultimului meu articol din „Țara Noastră” și Monitorul Oficial publică deciziunea președinției consiliului de miniștri, prin care se institue cele două impozite, în legătură cu înființarea unei industrii naționale de filme în țară la noi.

Articolele reproduse aci au fost publicate în decursul lunilor Martie și Aprilie, a. c., Deciziunea înaltului guvern s'a produs la o lună de zile dela ultimul meu articol din 14 Aprilie, a. c., în care, printre alte propuneri, preconizam ceace de altfel s'a și hotărât: să se pună bazele unei industrii naționale de filme.

Ceace este de dorit însă, ca un suprem comandament moral de înaltă prevedere patriotică, e ca inițiativa fericită a domnilor guvernanți, numesc pe domnii dr. C. Angelescu și C. Kirițescu, să nu se oprească aci. Problema trebuie legiferată în întregime și fără întârziere, în strânsă conformitate cu interesele națiunii dominante și ale statului român. Cinematograful ca instrument de propagandă, în serviciul comandat și dirijat al culturii și educației obștești, să intre în mână românească și să stea în permanență, în afară de latura lui distractivă, în serviciul cauzei noastre naționale.

Deși deciziunea onoratului guvern s'a promulgat în decursul lunei Mai, a. c., rezultatele, să nu fie cu supărare, nu se prea văd. Majoritatea filmelor, mai mult de 75%, proaste și tendențioase; prețurile de intrare, față de valoarea filmelor, exorbitant de scumpe. Scandalos de exagerate; filmele culturale, aproape inexistente; industria națională de filme, până în momentul de față, literă moartă, iar sumele încasate după cele două impozite.....?

Dacă reeditez prin această broșură tot ce-am scris în ultima vreme în legătură cu această extrem de importantă problemă, o fac cu gândul curat românesc, de a întreține ideea, de-a sugera celor din fruntea treburilor publice, soluționarea problemei, așa cum dictează interesele țării.

Urez gândul cel bun domnilor guvernanți cari stau la cârma statului, căroră le incumbă datoria seatace în întregul ei această problemă de cel mai mare interes social, cultural, economic și național pentru țara noastră, dând o îndrumare sănătoasă cinematografului din România și oferindu-i perspective luminoase pentru ziua de mâine.

C. NICOLAU-STROEȘTI

fost director al Cinematografelor Municipale din Timișoara
și membru în Comisiunea de Control a
Cinematografelor din Capitală

1 Decembrie 1934.

P. S. — Broșura se găsește la toate librăriile din țară, la toate depozitele de ziare și la autor, **str. Lulerană 6, București II.**

PROBLEMA CINEMATOGRAFELOR DIN ROMÂNIA VĂZUTĂ PRIN PRIZMA INTERESELOR NAȚIONALE

Ziarul „Țara Noastră“, prin pana viguroasă a d-lui Gr. Diaconu, a dat alarma! O ramură a culturii, așa cum o numește inimosul gazetar și naționalist, care militează cu atâta însuflețire în coloanele acestui ziar, *este complet acaparată de străini.*

Ca unul ce cunosc această problemă sub toate aspectele ei, sunt de acord cu d. Gr. Diaconu, așa cum va trebui să fie toată lumea conștientă din această țară, care cu adevărat simte românește.

Autorul articolului uită însă, sau poate are de gând s'o spună, că nu numai în Capitală, ci și în restul țării, casele de filme și cinematografele sunt în mâna evreilor și ceeace e și mai grav, a străinilor, (foarte numeroși) cari în mare parte, *n'au nici cetățenia română!*

De sigur că vrednicul colaborator al acestui ziar care a dat alarma și a deschis atacul împotriva unei acaparări intolerabile, nu va întârzia să prezinte o listă a caselor de filme și a cinematografelor din provincie, în majoritatea lor în mâna străinilor, așa după cum a avut buna și româneasca idee de a prezenta cetitorilor ziarului „Țara Noastră“, lista cu numele celor cari exploatează această ramură a culturii, care este cinematograful, aici, în București, în această capitală ospitalieră a României întregite, unde toți veneticii și-au găsit teren de speculă și de *propagandă subversivă*, cum așa de potrivit o numește distinsul redactor care a scris pagina neagră a cinematografiei române!

Problema cinematografului în țara românească devine pe zi ce trece o problemă de interes social, moral, cultural, dar mai presus de toate, *de interes național!*

Cu 8 — 10 ani în urmă s'a agitat ideia comunalizării cinematografelor în întreaga țară.

Ideia a fost preconizată și formulată printr'un deziderat municipal, cu prilejul reformei de unificare administrativă. (Parlamentul liberal 1922—1926).

Ea a pornit dela organele primăriei municipiului Timișoara, cam pe la începutul anului 1923. La început a trezit un oarecare interes în opinia publică, precum și în rândurile organelor diriguitoare ale instituțiilor publice din întreaga țară.

Cei mai mari sprijinitori ai acestei idei, au fost d-nii *Ocf. Goga, N. Iorga, Vasile Goldis, dr. Costinescu* pe atunci primar al Capitalei, *dr. Aurel Cosma* fost ministru și *dr. Laurențiu Oanea*, deputat.

Intr'o serie de articole viitoare, voi arăta pe larg cum a evoluat această idee și cum în cele din urmă s'a împotmolit în cartioanele parlamentului și ale ministerului artelor, deși fostul ministru *Vasile Goldiș* s'a luptat s'o desmormânteze, fără succes însă, pentru că a survenit căderea dela putere a guvernului din care făcea parte, tocmai când fostul ministru se pregătea să transforme regulamentul cinematografelor în lege.

Aducând din nou pe tapet această chestiune, acum, când ziarul „Țara Noastră“ a dat semnalul de alarmă, voi contribui, cred, la limpezirea și îndrumarea unei probleme, care va trebui văzută și soluționată, în spiritul intereselor naționale a statului român.

„Țara Noastră“, No. 550 din 15 Martie 1934.

COMUNALIZAREA CINEMATOGRAFELOR

Spuneam în articolul publicat în numărul de Joi 15 Martie, că cu 8 — 10 ani în urmă, s'a agitat ideea comunalizării cinematografelor în întreaga țară.

Pentru lămurirea chestiunii cinematografelor din țara noastră, cari, cum foarte bine spune d. Gr. Diaconu, sunt acaparate de străini, mi se va permite, ca mai înainte de a intra în miezul problemei, în strânsă legătură cu strigătul de alarmă dat de ziarul „Țara noastră“, să reconstitui câteva amintiri personale și să relatez în ordine cronologică unele fapte din trecut.

Pe la începutul anului 1923, primarul municipiului Timișoara, sfătuit de colaboratorii săi, cel ce semnează aceste rânduri, pe atunci director al cinematografelor municipale și fostul consilier cultural, *Gh. Birăescu*, a trimis un

memoriu amplu și documentat guvernului care se afla pe atunci la cârma Statului, corpurilor legiuitoare, comunelor urbane și tutulor înaltelor foruri din țară, prin care memoriu preconiza comunalizarea cinematografelor în întreaga țară, inspirându-se din exemplul fericit în rezultate, al cinematografelor comunale din Timișoara.

Voi reproduce aci pasagiul introductiv din memoriul orașului Timișoara, tipărit în mii de exemplare și răspândit pe întreaga țară.

„În orașul Timișoara funcționează din anul 1913 două cinematografe de iarnă, iar dela 15 August 1920 și un cinematograf de vară, instalat într-una din cele mai mari și mai frumoase grădini de spectacole din țară. (În realitate în prezent funcționează cinci cinematografe de iarnă și trei grădini cinematografe de vară N. R.). Aceste cinematografe sunt proprietatea primăriei orașului Timișoara. Cele două cinematografe de iarnă au fost răscumpărate dela particulari și de atunci și până astăzi au fost exploatate prin organele primăriei Timișoara. Venitul curat, rezultat din această exploatare, e reglementat să servească în scopuri culturale și de binefacere. Venitul se varsă la fondul comunal, care este exclusiv în- trebuințat pentru atari nobile și umanitare scopuri.

Onoratele Corpuri legiuitoare sunt rugate să susțină și să decidă, caprin noua lege administrativă, să se cedeze comunelor urbane dreptul de concesiune la deschidere de noi cinematografe și, încât va fi posibil, comunele să aibă dreptul de a exploata, în regie proprie, astfel de întreprinderi, cari, pe lângă foloasele materiale aduse marelui public, înscriu și considerabile venituri, de pe urma cărora profită populația nevoiașă a comunelor și cari contribuiesc, în largă măsură, la sprijinirea atâtor manifestări culturale și naționale.

În susținerea acestui deziderat, organele primăriei orașului Timișoara își permit să creadă, că ar fi și moral și logic și umanitar și patriotic, ca înscrierea lui în lege să se producă fără nici o dificultate. Ar constitui un act salutar de sollicitudine și de echitate din partea guvernului și a parlamentului de a se legifera acest privilegiu, pentru ca atari venituri să nu mai intre exclusiv în buzunarele unui mic număr de particulari, cari sunt acumulatori de milioane, surprinși în flagrant delict de frustrare a fiscoiului, exercitând astfel de ocupațiuni numai pentru speculă, străini cu totul de orice interes social, în bună parte străini de orice pregătire artistică și culturală, lipsiți de simț estetic și ignorând morala publică, care trebuie să primeze pe toate celelalte.”

La scurt timp după trimiterea acestui memoriu, cel ce are onoarea să semneze acest articol, a ținut 19 conferințe în centrele mai importante din țară, cu scopul de a trezi interesul tuturor comunelor urbane, chemate să se asocieze dezideratului municipiului Timișoara și de a crea o atmosferă de adeziune obștească în jurul acestei idei.

Cu toată seriozitatea acestui prea frumos și patriotic deziderat bazat pe un documentat și inimos memoriu și cu toată propaganda făcută de subscrisul prin cele 19 conferințe publice, nenorocosul proiect municipal a rămas împotmolit în cartioanele parlamentului, abandonat, așa cum rămân de obicei, cam toate ideile mari și frumoase în țara noastră.

Ideia s'a lovit de indiferența condamabilă a celor îndrept, s'a isbit de coaliția puternică a celor interesați și a celor chemați s'o însușească și s'o realizeze atunci când s'a pus pe tapet.

D-l Octavian Goga, care se afla la Timișoara, cu prilejul unei excursiuni a scriitorilor români, s'a interesat de aproape de acest deziderat și a cerut să i se pună la dispoziție un exemplar din memoriu, pe care i l-am înmănat personal. D-sa promisese, că atunci când îi va sta în putere, nu numai că va susține ideia, dar va căuta cu orice chip s'o realizeze. Spre cinstea d-sale, s'a ținut în parte de cuvânt căci sub guvernarea din 1926—1927, Vasile Goldiș ca șef al resortului de care depinde chestiunea cinematografelor a luat această chestiune în studiu. Fatalitatea a făcut însă, că a survenit brusc căderea dela putere a guvernului din care făceau parte d. Octavian Goga și Vasile Goldiș, și astfel chestiunea cinematografelor a rămas până azi îngropată în cartoanele mucegăite ale fostului minister al cultelor și artelor.

Faptul însă, că ziarul d-lui Octavian Goga, prin numărul său de Marți 13 Martie, a. c. deschide focul împotriva unei acaparări, care nu poate să mai dăinuiască, mi-a dat curajul și îmbărbătarea să desmormântez problema și s'o agit din nou, cu credința și cu nestrămutata convingere, că în cele din urmă, *această ramură a culturii, acaparată de străini*, va intra în mână românească, dând roade sănatoase, întru culturalizarea și educarea tineretului și a marelui public din întreaga țară.

„Tara Noastră“ Nr. 552 din 17 Martie 1934.

REGULAMENTUL GOLDIȘ

Am arătat în numărul trecut, cum proiectul de comunalizare al cinematografelor, s'a împotmolit în cartoanele parlamentului și cum a căzut în desuetudinea și indiferența disprețuitoare a forurilor obligate să-l susțină și să-l realizeze.

Ideea aplaudată de unii, respinsă de alții, indiferență proștilor a căzut în cele din urmă cu succes și a fost înmormântată cu toate onorurile! Și cum nu era să cadă cu succes și să fie înmormântată cu toate onorurile tembelismului nostru național, când „imaculații“ noștri politicieni și anumitele foruri ministeriale interesate, *au prins tradiționala mișcare din urechi*, cu care se pot anihila toate elanurile și înmormânta toate inițiativele generoase în această țară.

Jupânii cari exercită această rentabilă meserie, din care au făcut isvor nesecat de câștiguri, doar își cunoșteau țara și astfel se explică de ce unii dintre ei aveau curajul să râdă cinic și disprețuitor în fața celor cari se agitau și luptau pentru înfăptuirea acestui deziderat, pentru promovarea unei idei, de

cel mai mare interes cultural și național pentru țara noastră.

Regretatul Vasile Goldiș, cu spiritul său de largă înțelegere și cu sufletul său de bun român a căutat să corecteze înfrângerea frumosului deziderat municipal, printr'un regulament al cinematografelor, care a și luat ființă sub ministeriatul său, în anul 1927.

Acest regulament, privitor la autorizarea, înființarea, construcția, instalația și funcționarea cinematografelor în România, regulament promulgat cu decretul regal nr. 891 din 28 Martie 1927 și publicat în Monitorul Oficial nr. 70 din 30 Martie 1927, nu este în realitate decât o variantă, un început de realizare al frumosului deziderat municipal.

Ce păcat însă, că acest regulament, care urma să se transforme în lege, nici n'a avut norocul să fie aplicat de autorul lui, căci la scurt timp, după promulgare, guvernul Averescu, din care făcea parte și decedatul Vasile Goldiș, a căzut dela putere, spre bucuria, desigur, a jupânilor cari au pus mâna pe această ramură bănoasă, a unei îndeletniciri, care nu este de nasul lor.

Dacă regulamentul Goldiș ar fi fost aplicat cu toată strictetea, desigur, că alta ar fi fost astăzi configurațiunea morală a cinematografiei române. Nu numai că acest regulament n'a fost aplicat, dar spre rușinea înaltelor autorități ministeriale cari erau chemate să-l aplice, *a fost pur și simplu călcat în picioare!*

Dacă s'ar face o anchetă, din care să se constate cum s'a aplicat acest regulament, s'ar putea descoperi lucruri atât de scandaloase, încât ar face imposibilă rămânerea în funcțiunile ministeriale, a acelor înalți funcționari ai Statului, cari erau chemați să-l aplice.

La articolul 9 din regulament se prevede că la drepturi egale pentru obținere de concesiuni se preferă societățile de cultură și de binefacere. Cum se face, că deși atari instituțiuni au prioritate față de particulari și că deși acest articol a fost redactat tocmai în scopul de a împiedeca pe cât posibil accesul particularilor dubioși, a isbutit totuși să obțină concesiuni o pletoră insignifiantă de evrei, fără cultură, fără situație socială, în majoritatea lor străini de neam și în mare parte fără cetățenia română?

La litera d. a articolului 4, se prevede că, comisiunile autorităților respective, sunt instituite spre a face controlul localurilor de cinematograf, asupra condițiunilor de soliditate, de igienă și de siguranță a vieții spectatorilor. Cum au putut da aceste comisiuni, din Capitală și provincie, avize favorabile antreprenorilor de cinematografe, pentru localurile lor în majoritate execrabile, cari nu îndeplinesc nici pe de parte condițiunile prevăzute în acest articol?

Articolele 14 și 15 din regulament sunt categorice în această privință:

„Fiecare sală de cinematograf trebuie să fie precedată de o sală de așteptare igienică și confortabilă. Intrările exterioare vor trebui să fie acoperite și amenajate estetic. Coridoarele de trecere vor trebui să aibă eșire la ambele capete. Scările de urcare și coborâre vor fi clădite din materiale necombustibile“.

„Fiecare sală de cinematograf va trebui să aibă cel puțin cinci eșiri și anume: una la mijloc și câte două de ambele laturi“, etc, etc.

Aș vrea să știu dacă există vre-un cinematograf din cele exploatate de jupânii noștri, cari au adunat și adună milioane, care să îndeplinească aceste condițiuni și cari să corespundă întru totul prevederilor acestor două articole din regulament.

Sunt 7 ani de zile dela promulgarea acestui regulament. Nu numai că cinematografele n'au fost scoase din mâna jupânilor, dar ele au fost înmulțite de către alți mulți jupâni, împotriva prevederilor regulamentului Goldiș, cu concursul celor cari erau chemați și aveau datoria să aplice cu strictețe acest regulament.

Și ca să se vadă cum se aplică legile și regulamentele în țara aceasta, e destul să reproduc din regulamentul Goldiș, încă două articole. Iată cum sună articolele 47 și 48 din acest regulament: *„Fiecare cinematograf este obligat a rula filmul nouăzilor culturale zilnic. Fie care cinematograf din localitățile unde sunt școli secundare sau asimilate acestora, e obligat să dea cel puțin un matineu săptămânal școlar cu prețuri reduse pentru școlari“.*

Din anul 1927 și până azi, de când s'a promulgat acest regulament, s'a aplicat măcar o singură dată și într'o singură localitate (cu excepția Timișoarei) aceste două articole din regulamentul Goldiș?

Mai mult decât probabil, că dacă aceste cinematografe ar fi fost în mâini românești, exploatate de cetățeni români și de societăți culturale și de binefacere, cari nu știu, sau nu voesc să miște din urechi, regulamentul ar fi fost aplicat cu strictețe, iar porțile cinematografelor existente, poate că ar fi fost de mult închise.

Să nădăjduim însă că frumosul gând al regretatului fost ministru Goldiș, de a transforma acest regulament în lege, se va realiza de acel om de inimă și de înaltă concepție de guvernământ, care va ști cu hotărâre să salveze această ramură de cultură și de educație obștească, luând-o din mâna unor profitori, cari n'au nimic comun cu sufletul țării și cu cultura neamului românesc.

„Țara Noastră“, No. 553 din 18 Martie 1934.

COMISIUNEA DE CONTROL ȘI CENZURA A FILMELOR

Am arătat în coloanele acestui ziar, ce soartă a avut dezideratul municipiului Timișoara și în ce condițiuni se aplică regulamentul cinematografelor.

Ideia comunalizării cinematografelor, după cum am văzut, a fost înmormântată, iar regulamentul Goldiș, după cum vedem, a rămas literă moartă!

De ani de zile s'a instituit cenzura filmelor și de tot atâția ani de zile asistăm la desmățul reprezentațiilor cinematografice, imorale, la exhibiția filmelor tendențioase, cari au invadat piața comercială a cinematografiei „române”.

Adesea ori îți vine să crezi că cenzura filmelor ar fi fost anume creată să încurajeze imoralitatea și să ocrotească propaganda subversivă a ecranelor din lupanarele cinematografice a gheșefțarilor de origină străină.

Cu oricât de largă indulgență am judeca noi rolul și activitatea acestor comisiuni, nu ne putem opri de a nu constata că ele nu și-au cunoscut menirea și nu și-au exercitat cu strictețe rolul pentru care au fost create. Recitiți, oameni buni, strigătul de alarmă dat mai deunăzi de ziarul „Țara Noastră” și spuneți, dacă această, așa numită comisiune de control și cenzură a filmelor, nu este în realitate o parodie, o cutezătoare farsă oficială, o sinistă minciună ministerială și dacă îmi este permis, s'o spun, o tentativă necinstită, cu toate formele legale și sub masca unor preocupări culturale, la puna ghiftuită și larg deschisă, a patronilor de case de filme, a jupânilor proprietari și antreprenori de localuri cinematografice?

Decupați, iubiți cititori, voi, profesori și profesoare, voi, părinți nenorociți, îngrijorați de soarta copiilor voștri, pagina neagră a cinematografiei române, publicată în nr. 548 din 13 Martie, a ziarului „Țara Noastră”, puneți-o în ramă, s'o aveți permanent sub ochi, căci poate doar așa veți înțelege mai bine, cum se gospodărește o țară, cum se aplică legile și regulamentele aci, la noi, și ce primejdie reală reprezintă ecranul cinematografelor străine, pentru cultura și educația tineretului și a marelui public din țara aceasta.

Sub guvernul unui om de înaltă cultură, (am numit pe d-l prof. Iorga), unele bune intențiuni, tot așa de bune ca și cele din trecut, au căutat să înăsprească cenzura filmelor. Datorită acestor bune intențiuni educative, culturale și patriotice, ne-am trezit pe ecranele cinematografelor din Capitală, cu o serie de filme scandaloase, cu o invazie de filme, *bune pentru Orient*, cari nu puțin au contribuit la trivializarea și

depravarea moravurilor tineretului și vulgului bucureștean, la agravarea unei atmosfere de decadență și de anarhie socială!

Ce rost au avut oare aceste comisii, când pe pânza cinematografelor se exhibează piese imorale, tendențioase și nu arare ori, chiar pornografice, cari sunt un adevărat atentat la moralitatea publică și la ordinea socială care trebuie să domnească într'un stat bazate pe disciplina sufletească și moralitatea vieții cetățenilor săi? Ce putem crede, altceva, decât că aceste comisii, n'au alt rost, decât de a șantaja casele de filme și pe patronii de cinematografe *ca să miște din urechi*, oferind copioase privilegii, unor înalte fețe ministeriale, de a se trezi în nu știu care parc cu câte o vilă boerească și cu câte o mașină luxoasă la scară?

Așa cum s'au prezentat lucrurile până astăzi să ni se dea voie să protestăm cu toată revolta și indignarea, împotriva așa ziselor comisii de control și cenzură a filmelor, simulacru de apărare a moralității publice și a ordinii sociale, sfruntată tentativă de a se trage beneficii materiale prin mijlocul unei constrângeri necinstite, la adăpostul unor preținse regulamente și decizii ministeriale.

Să mi se dea voie, cu tot respectul și cu toată admirațiunea ce o port bunelor intenții ale d-lui ministru dr. C. Angelescu, să mă îndoesc de eficacitatea deciziei d-sale, prin care, a nu știu câta oară, se reglementează controlul și cenzura filmelor în țara noastră. Să-mi dea voie, totdeodată d. C. Kirilescu, să fiu cu desăvârșire sceptic față de rezultatele practice ce ar trebui să le dea controlul ce-l va exercita noua și selecta comisie instituită recent pentru cenzura filmelor.

Ar fi de dorit, desigur, și cine se mai îndoiește de acest adevăr, că în starea de anarhizare a spiritelor de azi, comisiunea de control și cenzură a filmelor, să-și exercite cu toată strășnicia și autoritatea frumoasa sarcină ce îi incumbă. Am în față jurnalul consiliului de miniștri, din 9 Februarie, cu referatul și decizia d-lui ministru al instrucțiunii relativ la constituirea și funcționarea comisiei de control și cenzură a filmelor cinematografice. Din informațiunile culese, inspiratorul acestei decizii, ar fi d. C. Kirilescu. De acord cu semnatarul deciziei, care este d. prof. C. Angelescu, subscrim și noi, *că cinematografele exercită o mare influență asupra publicului și în special asupra maselor populare și a tineretului.*

Deasemenea, suntem de acord, că *cinematograful devine un auxiliar prețios al instituțiilor de Stat cari au menirea să întărească puterile sufletești ale națiunii contribuind la educația intelectuală și estetică, la promovarea sentimentelor de ordine morală, de solidaritate națională și socială cari constituiesc temelia așezămintelor noastre de Stat.*

Mai încape vre-o îndoială, pentru un om conștient și de bun simț, *că din cauza tendințelor comerciale precumpănitoare și nechibzuite, cinematograful ajunge să exploateze gusturile vulgare ale unui anumit public, pervertind suflelul tinerețului și devenind, une-ori ferment de disoluție socială, națională, ori morală?*

Iată câte vorbe frumoase, ce intențiuni nobile și ce gânduri patriotice!

Doamne, Doamne! Câtă energie de soiul acesta, cât elan sufletesc, câtă căldură patriotică, nu se găsește în literatura oficială și câtă cerneală de călimară și de tipografie nu s'a vărsat pe mii și mii de pagini de maculatură care stă mucegăită prin podurile, dulapurile și săltarele ministerelor noastre neobosite!

Să nădăjduim, *că de data aceasta*, deciziunea d-lui ministru al instrucțiunii nu va rămâne literatură moartă și nu va masca anumite interese lăaturalnice.

„Tara Noastră“, Nr. 555, din 21 Martie 1934.

DECIZIA D-LUI MINISTRU DR. C. ANGELESCU

Consiliul de miniștri, în ședința dela 8 Februarie, luând cunoștință de referatul d-lui ministru al instrucțiunii a aprobat decizia de a se constitui comisia pentru controlul și cenzura filmelor cinematografice și dispune, ca autoritățile prevăzute într'ânsa, să dea concursul pentru punerea ei în aplicare.

Din referatul d-lui ministru al instrucțiunii, rezultă unele modificări aduse alcătuirii comisiei, cu scopul, cum nu se poate mai nimerit, de a fi reprezentate în ea, toate organele vieții noastre de stat, *cari au contact cu preocuparea de cultură și de menținere a ordinii publice.*

Prin urmare, după cum vedem, nu e glumă. Sau mai bine zis, gluma de până acum, începe să se îngroașe! D. ministru al instrucțiunii, care e puțin cam năsdrașan, a aruncat o bombă incendiară, gata să se spargă în capul jupânilor, cari au și început să dea alarma. Lumea interlopă, în mâna căreia a încăput comerțul cinematografic, se agită și strigă după ajutor, gata de a scoate din buzunar, punga miraculoasă, această iarbă a fiarelor, făcătoare de minuni, cu cari sunt temperate și anihilate în țara aceasta toate proiectele generoase și toate inițiativele sănătoase.

După toate aparențele însă, și după toate prevederile noastre, chestiunea pare să fie serioasă. Căci ar fi culmea culmelor ca și de data aceasta, chestiunea controlului și

cenzurei filmelor, să nu fie de cât un mare „bluff” oficial, aceeași farsă ministerială, care se joacă pe spinarea țării.

O deciziune ministerială întărită printr'un jurnal al consiliului de miniștri, care institue o comisie de control a filmelor, cu reprezentanța tuturor organelor vieții noastre de Stat, *din cele cari au contact cu preocuparea de cultură și cu menținerea ordinii publice*, nu poate fi privită cu scepticism și nici tratată cu indiferență.

Să-i acordăm deci creditul nostru moral și să vedem ce obiective are.

În calitatea noastră de cronicari imparțiali, în măsură a cunoaște problema, ceva mai mult, de cât oricari din cei ce constituiesc această comisie, să ne fie permis să examinăm puțin decizia-regulament a d-lui ministru al instrucțiunii și să ne dăm părerea asupra ei, cu toată obiectivitatea.

Prin articolul II, decizia d-lui dr. C. Angelescu, adică a d-lui director ministerial, d. prof. C. Kirițescu, deleagă comisiei atribuțiunea controlului prealabil al oricărui film destinat reprezentării lui în public, clasându-l în trei categorii.

- 1) *Film cultural,*
- 2) *Film rău,*
- 3) *Film distractiv.*

Despre filmul cultural, d. ministru dr. Angelescu, recte d. Kirițescu, spune, *că e acela care contribuie a spori cunoștințele ori puterile sufletești ale publicului spectator, iar o categorie specială a acestui film, — filmul didactic — este destinat școalelor.*

Despre filmul rău spune că e acela, *care, prin chipul de a expune viața, poate perverti sufletul și constitui o propagandă la acțiuni vătămătoare ordinii publice* — (sunt înșiruite în linie alfabetică toate aceste categorii de filme dăunătoare moralității și ordinii publice).

Despre filmele distractive, aflăm că *sunt acelea ce ținesc numai la distracția publicului, fără a avea calitățile celor dela punctul 1, nici defectele celor dela punctul 2.*

Până aci, toate bune, hai să zicem, că la urma urmei, această categorisire ar satisface și pe onorabili jupâni, pe scumpii noștri cinematografiști, pe acești prețioși auxiliari ai curentelor de imoralitate și anarhie cari s'au încuibat în această țară.

S'ar resemna bieții oameni, în ipoteza, că într'adevăr s'ar exercita cu strictețe controlul și cenzura filmelor, făcându-i pe cei cu casele de filme să aducă în țară numai filme *distractive* și *culturale*, iar pe cei cu cinematografele, să reprezinte numai filmul de categoria acestora.

Ce ne facem însă cu articolul VII, care prevede că toate teatrele cinematografice sunt obligate să introducă în programul reprezentațiilor lor și filme culturale *în proporție*

de cel puțin 25% din totalitatea metrajului în rândul cărora nu sunt considerate ca atare jurnalele de actualități?

Și ce ne facem, mai ales, cu categorica declarațiune, care sună a ordin, a d-lui prof. C. Kirițescu, președintele comisiei de control și cenzură a filmelor care la consfătuirea de acum câteva zile cu patronii de filme și de cinematografe, a declarat răspicat, tăios, militărește, fără discuție, că termenul de conformare al jupânilor, este termenul fatal de 1 Aprilie!?...

Ori poate este o simplă sperietoare ministerială, dacă ținem seamă de tradiționala zi de păcăleală obștească, care este ziua de 1 Aprilie!

Departa de noi gândul de a lua apărarea jupânilor, dar trebuie să recunoaștem și s'o mărturisim cu toată sinceritatea, că acest lucru constituie o imposibilitate.

Mai întâiu că în comerțul de filme nu sunt lansate prea multe filme culturale și prin imposibil, dacă i-ar pune pe foc pe cei ce ne trimet filme în țară și încă nu s'ar putea într'un termen prea scurt obține filme culturale, acceptate ca atare spre a satisface cu strictețe articolul VII al deciziei d-lui ministru, care cere categoric și imperios, ca în programul reprezentațiilor de cinematograf să fie introdus în proporție de 25% din metraj, filmul cultural.

Această dispozițiune, cum nu se poate mai fericită, este o chestiune de viitor, care răscolește atâtea gânduri frumoase și atâtea inițiative înmormântate, în legătură cu o industrie națională de filme — despre care ne vom permite să vorbim altădată.

„Țara Noastră“ No. 557 din 23 Martie 1934.

CUM SE FRUSTEAZA FISCUL

Cinematografele din Capitală și cele din provincie, în majoritatea lor, căzute pe mâna unor speculanți fără scrupule, a unor oameni lipsiți de cultură și de orice răspundere morală au fost și sunt focare de imoralitate și de propagandă subversivă. În ele ani de zile au fomentat și s'au fecundat stigmatele destrăbălării și anarhiei, ce a cuprins o parte din tineret și o bună parte din marea masă a spectatorilor.

Toate astea s'au arătat pe larg în coloanele acestui ziar, a spus-o aceasta și d. ministru al instrucțiunii.

Am citit cu toții fragmentele din referatul d-lui ministru C. Angelescu, către consiliul de miniștri și acele scurte pasagii ce le-am reprodus aci din decizia d-sale. Am mai

luat cunoștință și de interviewurile, broșurile și conferințele d-lui prof. Kirîțescu, în legătură cu problema cinematografeilor din România.

Cinematografele din Capitală și cele din provincie, *dar mai ales cele din Capitală*, au fost și sunt din păcate și altceva decât localuri de distracție și destindere spirituală.

Între altele, ele au fost și sunt focare de corupție și sperțuială, cari, cu sprijinul tacit și interesat al organelor de control, au călcat ani de zile legea impozitului fiscal, frustând Statul, nu cu zeci, *ci cu sute de milioane*.

Pe timpul ministeriatului d-lui Ion Lapedatu, la sugestia regretatului Goldiș, — care tocmai întocmise regulamentul cinematografeilor despre care am vorbit, în calitate sa de fost ministru al cultelor și artelor în acel guvern, — s'au făcut constatări și s'au întocmit tablouri, *din cari s'a dovedit că în cei 9 ani dela război, (1918 — 1927) Statul a fost păgubit de către d-nii patroni de cinematografe cu sute de milioane de lei*.

Sunt în măsură să cunosc toate acestea, atât în calitate mea de fost cinematografist cât și în calitate, de membru în comisiunea de control a cinematografeilor din Capitală.

E îndeobște cunoscut, că dela război și până acum de curând impozitul fiscal se percepea asupra biletului de intrare. Impozitul era de 32%.

Care credeți că a fost sistemul jupânilor, al ingenioșilor noștri negustori de șireturi și de cutii de cremă de ghete, de a frustra fiscul? Foarte simplu.

În loc ca spectatorului să i se dea la ușa de control biletul de intrare și să i se oprească contra-marca, *se oprea înfreg biletul care trecea din nou la casă și se vindea astfel mai multor spectatori!*

La fisc se prezenta un număr redus de bilete vândute, în realitate fuseseră vândute un număr cu mult mai mare.

Ani de zile s'a practicat acest sistem sub ochii organelor de control, cu consimțământul lor tacit.

E dela sine înțeles că organele respective, adică d-nii agenți și controlori fiscali, precum și d-nii membri din comisiunile de control, *își aveau cota parte din această considerabilă pungășie în detrimentul impozitului fiscal.*

Au funcționat nenumărate comisiuni de control care s'au înfruptat din belșug din larga generozitate a proprietarilor și antreprenorilor de cinematografe.

Când comisiunile bine voiau să descindă „inopinat“ la controlul biletelor și scriptelor, d. patron de cinematograf era din vreme încunoștiințat și astfel, *totul se găsea în cea mai perfectă ordine!* Se încheia un proces-verbal de constatare, după care operațiune, — d. patron *mișca din urechi*, iar d-nii membri din comisiune, se declarau satisfăcuți...

Cu banii frustrați, jupânii și-au clădit palate și și-au montat inferioare princiare!

Cu banii cari trebuiau să meargă la fisc, imaculații controlori ai comisiei fiscale și-au zidit vile și și-au pus deoparte bani albi pentru zile negre.

Aceste afirmații nu sunt fanteziste. Să nuse creadă că este o legendă. Este adevărul în toată goliciunea lui hidoasă, este cea mai scandaloasă realitate, bazată pe constatări personale și pe dovezi.

Să nădăjduim că această batjocură va înceta odată și că în cele din urmă se va pune ordine legală și morală în chestiunea larg desbătută a cinematografilei române.

Incolțiți și unii și alții (cinematografiști și organe de control), între ochiul vigilent al presei cinstite și între mâna de fier a autorităților superioare chemate la simful datoriei, să nădăjduim că patronii de cinematografe vor înțelege că ceva s'a schimbat în această țară și că cinematograful nu e o simplă negustorie de baine vechi sau de mosoare.

Nu vom înceta campania noastră până nu vom vedea pusă ordine în gospodăria cinematografelor și până nu vom vedea eliminați paraziții din frumoasa și nobila înțelepciune a cinematografilei.

„Țara Noastră“, Nr. 558 din 28 Martie 1934.

CINE SUNT EXPLOATATORII CINEMATOGRAFELOR ȘI CASELOR DE FILME DIN CAPITALA ȘI PROVINCIE

Am văzut din cele publicate în pagina neagră a acestui ziar, că cinematografele și casele de filme, sunt aproape în totalitatea lor acaparate de evrei venetici și de alți numeroși străini (unguri, greci, armeni) dintre cari mulți n'au nici cetățenia română! Majoritatea acestora sunt recrutați din lumea interlopă și dubioasă a celor pripășiți de peste graniță. În majoritatea lor, sunt indivizi fără ocupațiuni serioase, lipsiți de cultură, fără nici o bază morală și profesională, în fine, oameni cari n'au nimic comun cu sufletul și năzuințele poporului nostru.

Cunosc personal, numeroși cinematografiști, din cei cu case de filme, și din cei cu săli de cinematografe, cari în trecutul lor nu tocmai îndepărtat, au fost croitori, mecanici, agenți comerciali, lipitori de afișe, negustori de baine vechi, băfci de prăvălie, negustori ambulanți, fotografi, voiajori, chelnări, până

și vânzători de șirefe, vânzători de alune și lustragii de ghete pe la colțuri de stradă!!

Dintre aceștia din urmă am cunoscut un grec, pripășit de pe la Constantinopol, care cu câțiva ani în urmă avea în arendă un cinematograf la Constanța și care mai înainte de a lua în exploatare acest cinematograf, vindea pe străzile Constanței, rahat, fisticuri și alune. Grecul nostru, om deștept și fără cetățenia română, a adunat în câțiva ani câteva milioane cu cari apoi și-a luat tălpășița în țara lui de origină.

Un altul, tot la Constanța, fusese lustragiu de ghete, mai târziu cu o prăvălioară de șireturi și cutii cu cremă pentru ghete!

Din cei mai de frunte exploatare, în așa zisa „elită” a cinematografiștilor „români”, numesc în treacăt pe *Nisim* (Dorian-Film) fost fotograf; pe *Segal* (Oer-film) fost croitor; pe *Davidescu* (Gaumont-film) o spurcăciune de jidan, cu ifose de aristocrat, încrezut și limbut, fost pe vremuri băiat de serviciu la un birou comercial unde mătura birourile și transporta filmele; pe *Gusfi* (Capitol), fost ucenic operator și controlor de bilete la cinema Lux; *Bzlila* (Rio), evreu italian, fost mecanic operator la soc. de filme „Sarpic”; *Scherer* (Proector-film și Capitol) fost lăcătuș la Eforie; *Klein* (Royal-film) negustor de vechituri și mărunțișuri; *Cazasis* (Artafilm), amplotiat comercial, pripășit de prin Grecia, fără cetățenie, cu pașaport; *Nestor Casvan* evreu, fost pianist; *Maitre Jean* (cinema Forum, Timișoara), chelnăr, iar mai târziu birtaș; *Meszgher*, (Regal, T.-Severin), tâmplar de mobile, și mulți alții, sute și mii de indivizi de soiul acesta, al căror nume îmi scapă din memorie pentru moment, dar pe care îi voi indentifica fără întârziere.

O să mă străduiesc să fac o listă întreagă, complectă, pe care o voi tipări și în foi volante și pe care o voi expune la ușa parlamentului, la președenția consiliului de miniștri, la ministerul școalelor și la toate instituțiunile statului, căci poate numai așa vom trezi interesul înalțelor fețe guvernamentale, asupra unei probleme de cel mai mare interes social și național pentru țara noastră.

Dacă i-ați cunoaște pe toți aceștia, pe această adunătură execrabilă de negustori analfabeți, v'ați da seama, iubiți cititori de ce problema cinematografeilor din România, a devenit de o acuitate alarmantă și de ce controlul și cenzura filmelor în țara aceasta, se impune cu toată vigilența și severitate.

Evreii și străinii, fără cetățenie română, lipsiți de scrupule morale și fără cea mai elementară noțiune de cultură, au ajuns, ca prin această mănoasă meserie, să dispună de averi, pe cari, cu drept cuvânt, le-ar putea invidia și coreligionarii lor, întru tablele lui Moise, ca de alde Aristide Blank, Berkovici, Kaufmann, Aușnit și alți profitori.

Proprietari de vile, de palate cu mai multe etaje, cu mașini luxoase la scară, cu interioare princiare, acești păduchi exantematici ai cinematografilei „române“, se complac în lux și în cea mai largă desfătare!

Un singur român, a fost printre acești cinematografiști, dintre cei cari au pus temelia cinematografului român și acela a trebuit în cele din urmă să lichideze, purtându-și pe străzile Capitalei, bătrânețea și sărăcia. Și știți pentru ce? Nici pentru că a fost leneș, nici pentru că n'a fost capabil, *ci pentru că a fost cinstit și mândru*. El este cunoscutul cinematografist, bătrânul Marinescu, patron al fostului cinematograf „Lux“ din strada Doamnei.

Așa stând lucrurile să nu vă prindă mirarea, iubii cititori, că pe piața comercială a cinematografilei române, se lansează filme proaste, imorale și tendențioase și de ce statul, în cei 16 ani dela război, este păgubit cu sute de milioane!

Cinematograful românesc, ca să nu mai fie nevoie de controlul și cenzura filmelor, *trebuie neîntârziat scos din mână gheșefțarilor de azi*. Cinematograful în țara românească, *trebuie reabilitat*.

Va trebui să i se ofere posibilitatea de a deveni o *întreprindere de artă, de cultură, de propagandă națională și de educație sufletească* pentru toate categoriile de spectatori și în deosebi, pentru tineretul de ambele sexe și pentru marea masă a spectatorilor din această țară.

„Țara Noastră“, Nr. 559, 29 Martie 1932.

INTERESELE NOASTRE NAȚIONALE

Cinematograful a devenit în țara noastră o problemă de interes cultural și național, în strânsă legătură cu ordinea publică și cu moralitatea vieții noastre sociale.

Distractiv până la o anumită limită, depășită însă de exploatatori și ignorată de cei chemați să-i controleze rosturile, poate deveni (în alte țări a și devenit) un factor important de culturalizare și educare a tineretului și a marilor mase de spectatori; un neîntrecut mijloc de propagandă și afirmare națională. Mai mult chiar, el a devenit și tinde să devină tot mai mult, un minunat mijloc de emulație între popoare, în tot ce au ele mai bun și reprezentativ, ca bogății naturale, ca așezăminte și valori culturale, ca specific etnic și ca manifestare de rasă.

Din moment ce a intrat în gustul publicului și din moment ce este dorit cu frenezie și gustat cu adevărată

voluptate intelectuală, cercetat, deopotrivă și de lumea cultă și de marea masă a publicului spectator, se impune și la noi în țară, o severă supraveghere și o strictă aplicare a regulamentelor și legilor în vigoare, o *neînfărziată revizuire a condițiilor de funcționare a cinematografului din România.*

Din moment ce s'a constatat, că prin cinematograf, s'a creat o anumită atmosferă de imoralitate și o primejdioasă mentalitate, de flagrantă depravare și anarhizare a spiritelor, libertinajul ecranului trebuie stăvilit, literatura tendențioasă și imundă a filmului, trebuie suprimată și interzisă.

Interzisă și sancționată printr'o lege aspră și categorică, care se impune de urgență fără menajamente și interese lăturalnice, aplicată cutoată strășnicia și cu ultima rigoare a unui control cinstit și a unor sancțiuni drastice.

Au fost câțiva oameni de inimă și de însuflețită înțelegere cari au căutat acum în anii din urmă, să stăvilească pericolul ecranului, să îndepărteze din această branșă, din această ramură auxiliară a culturii și artei universale, pe toți acei răspânditori de otravă pentru sufletul însetat de lumină și dornic de emoție estetică a spectatorului, pe toți acești apași ai comerțului și artei cinematografice, cari au pervertit sufletul mulțimii și au rătăcit mintea tineretului nostru.

N'au fost înțeleși și n'au fost ascultați. Li s'au pus piedici și li s'au ignorat ostenele.

Tembelismul organelor de control și șperțul gras al cinematografiștilor noștri, îndărătnicia interesată a organelor de control și hoția jupânilor cinematografiști, și-au dat mâna tâlhărește peste interesele țării, făcând din cinematograf, cel mai scandalos mijloc de imoralitate publică și de propagandă subversivă, mijloc de înavușire a unui însemnat număr de lăpădături ale societății, de lipitori ale statului.

Statul a fost păgubit. Publicul a fost spoliat și rătăcit de pe calea exemplelor bune și frumoase.

Cultura și arta au fost prostituate și ultragiuate. O lume de funcționari, mari și mici, ai statului au fost corupți și cumpărați. O șleahță de exploatare s'au îmbogățit și au otrăvit spiritul public, iar cinematograful, această ramură a culturii și artei universale a devenit în țara noastră, o speculă imundă, de unde se propagă imoralitatea și anarhia.

Iată de ce s'a născut la noi în țară problema cinematografului și de ce ziarul „Țara Noastră” și-a deschis larg coloanele, acestui strigăt de alarmă.

Cinematograful românesc, se cere reabilitat și restabilit în rosturile lui firești: *distractiv, fără a fi imoral, cultural și educativ, fără a fi obositor.*

Am arătat aci, cum a fost înmormântat dezideratul municipiului Timișoara și cum nu este aplicat regulamentul Goldiș.

Am arătat ce s'a ales din numeroasele comisiuni de control și cenzură a filmelor, am arătat cine sunt exploataorii și cum a fost păgubit statul.

Tot răul a decurs din lipsa de cinste și conștiinciozitate a celor chemați să controleze filmul, activitatea și încasările imposibile ale cinematografelor. Dar răul cel mai mare, a decurs și decurge din lipsa de patriotism, a celor mari și mici, cari sunt chemați să supravegheze ordinea și moralitatea publică și să apere interesele națiunii și ale statului.

„Țara Noastră“, Nr. 560 din 30 Martie 1934.

CE AR TREBUI SĂ FIE LA NOI ACEASTĂ RAMURĂ DE CULTURĂ ȘI INTERES SOCIAL

În sferele conducătoare ale ministerului de instrucțiune se vorbește serios de o lege a cinematografelor.

Chestiunea a fost larg desbătută și fără îndoială, că cercurile noastre guvernamentale, au început s'o considere ca o problemă de actualitate și de cea mai mare importanță pentru ordinea publică, cât și pentru opera de asanare a moravurilor noastre sociale.

Pentru moment, chiar fără proiectata lege a d-lui ministru al instrucțiunii, noi, aceștia, care ne ocupăm de această chestiune, căreia i-am închinat o serie de articole și conferințe, ne-am mulțumi măcar cu aplicarea integrală a regulamentului Goldiș și cu stricta executare a dispozițiilor prevăzute în recenta decizie a d-lui ministru dr. C. Angelescu.

Încă ar fi destul, ba chiar foarte mult, pentru o țară unde nu legile și regulamentele lipsesc, ci sincera și cinstita lor aplicare.

Presupunând însă, că d. ministru al instrucțiunii, d. dr. C. Angelescu, încurajat și sprijinit (Vai, Doamne, ar fi o adevărată revoluție în moravurile noastre politice și administrative) — de colegii săi din guvern și secondat cu devotament de către apropiații săi colaboratori din minister, *gafa să întoarcă spatele tentațiunilor hidrei corupătoare a cinematografiei jidovești*, și-ar putea pune în aplicare gândul său de a promulga o lege severă a cinematografelor, ne permitem să sugerăm câteva păreri cari îi pot folosi la redactarea proiectului d-sale.

Poate că ceea ce vom spune noi aci, este și în gândul d-sale. Cu atât mai bine.

1. *Regulamentul Goldiş, destul de bun şi deciziunea dr. C. Angelescu, destul de aspră, revăzute şi desăvârşite, transformate în lege, să prevadă drastice sancţiuni penale împotriva celor cari vor călca dispoziţiunile legii, fie cinematografişti,—fie organe de conducere sau de control.*

2. *Verificarea situaţiei personale a proprietarilor, antreprenorilor şi directorilor de case de filme şi de săli de cinematografe.*

3. *Inchiderea sau exproprierea cinematografelor acelor cari n'au cetăţenia română şi cari au avut de suferit condamnări fiscale sau penale.*

4. *Cinematografele autorizate, din cele existente să li se asocieze, în coinferesare, asociaţii şi instituţii culturale şi filantropice, declarate persoane morale şi juridice.*

5. *Cinematografele expropriate să fie date în exploatare, comunelor, societăţilor de cultură, societăţilor cu caracter naţional, societăţilor de binefacere, cetăţenilor intelectuali, de naţionalitate română, cu reglementarea ca din veniturile lor, să fie întrefinute şi sprijinite aşezămintele de cultură, de ocrotire şi de filantropie.*

6. *Să se pună bazele unei industrii naţionale de filme educative şi culturale, cari să reprezinte istoriografia ţării, cu caracterul ei etnic, bogăţiile ei naturale, evoluţia progresului ei, momentele mai importante din istoria neamului, dela primele începuturi ale poporului român şi până în zilele noastre.*

7. *Să se creeze o şcoală de mecanici operatori pentru cei cari proiectează filmele şi au în grija lor cabina de proiectiune, spre a fi bine pregătiţi şi conştienţi de răspunderea ce le incumbă.*

8. *Filmele distractive venite din străinătate să fie vorbite în limba ţării, iar inscripţiile să fie redactate în strică conformitate cu textul, numai în româneşte.*

9. *Conducătorii de cinematografe să fie recrutaţi din oameni cu pregătire intelectuală, iar personalul caselor de filme să fie compus numai din elemente autohtone.*

10. *Să se constituie o comisie de specialişti şi de oameni de cultură, cu mare prestigiu care să studieze problema sub toate faşetele ei şi să elaboreze ante-proiectul de lege al cinematografiei române.*

Iată câteva principii călăuzitoare cari ar putea sta la baza legii d-lui ministru al instrucţiunii publice.

O lege serioasă şi complectă a cinematografelor din România, ar soluţiona definitiv o problemă de o mare importanţă şi ar deschide orizonturi luminoase operei de educare şi culturalizare a poporului nostru, de sănătoasă îndrumare a tineretului român.

„Tara Noastră“, Nr. 570 din 14 Aprilie 1934.

SUCCESUL UNEI CAMPANII DE PRESĂ

Campania viguroasă de acum câteva luni a ziarului „Țara Noastră” în chestiunea larg desbătută a cinematografelor din România pare a fi trezit interesul celor chemați să soluționeze această problemă.

Fiind pusă la ordinea zilei de către însăși factorii oficiali, în mâna cărora stă soarta acestei probleme și care va trebui soluționată în conformitate cu interesele statului și ale publicului românesc, să nădăjduim că va da roadele dorite.

Problema cinematografului în România și când zic cinematograf, mă gândesc și la problema filmului românesc, a isbutit, înfine, să fie promovată ca o chestiune de cea mai mare importanță pentru societatea românească, atât sub raportul ordinii publice, cât și a operei de salubritate morală și intelectuală.

Articolele ce le-am publicat în „Țara Noastră” și pe care în curând le voi reedita într-o broșură, au deslănțuit o adevărată panică în lumea gheșeftarilor interesați.

Panica profitorilor a fost după cum se vede justificată, căci la scurt timp după apariția articolelor din „Țara Noastră”, Monitorul Oficial publică deciziunea Președinției Consiliului de Miniștri prin care, după proiectul d-lui Al. Mavrodi, se institue o suprataxă de 1 leu la biletul de intrare în cinematograf și de 10 lei, la metrul de film importat în țară, din care fond, să se pună bazele filmului românesc și să se desvolte o industrie de filme în țara noastră.

Toate ar fi bune. *Atâta vreme însă cât cinematograful din România va rămâne în mâna profitorilor, străini de sângele și de sufletul acestei țări, nepregătiți pentru o ramură, care mai înainte de a fi comercială, este de pură esență morală și intelectuală, regulamentele, legile, taxele, suprataxele și tot soiul de deciziuni, vor rămâne simple paleative ministeriale, încercări ratate, formule platonice, fără niciun rezultat practic.*

Cinematograful, ca să poată fi salvat și îndrumat pe o cale bună, *trebuie neapărat să intre în mână românească.*

Cinematograful ca să poată sta în serviciul culturii naționale și a operei de educație obștească, va trebui condus de capete luminate și de suflete cinstite, *cari în primul rând, să cugete și să simtă românește.*

Desigur că presa ovreiască n'are să mă aprobe, iar lumea interlopă, străină de sufletul curat al neamului, n'are să mă înțeleagă. Nu voi înceta însă să strig, ca să fiu cât mai bine auzit: *afară cu liftele străine cari au acaparat o ramură comercială, de cel mai mare interes moral, social și economic, ramură auxiliară a culturii și artei universale și în primul rând, naționale, ce se cere reabilitată și pusă în serviciul publicului românesc.*

„Porunca Vremii“, Nr. 66 din 24 Iunie 1934.

Pagina neagră a

Cinematografiei

române!

O ramură a culturai complete acaparată de străini Casele de filme și cinematografele centre de propagandă subversivă

de GR. DIACONU.

„Foarte puțini, cred, din cei care frecventează cinematografele, cunosc aparatul comercial care stă în spatele acestor manifestări de agrement și delectare publică. Nu cred să știe că în jurul acestor spectacole roesc o mulțime de străini care-și duc o viață de supra-abundență cu averi colosale, care odată saturate trec granița cu reprezentanți cu tot.

Numai în București există treizeci și una de case de filme; adică cei care reprezintă casele streine, distribuiesc și contractează angajamentele pentru rularea filmului. Vom da mai jos un tablou, al acestor case de filme, din care se va desprinde limpede situația nenorocită în care ne găsim:

1. Artistic-Film, director Arnold Beilis.
2. Balcan-Film, director Benno Schrater.
3. Camara-Film, director Francisk Schwartz.
4. Fortuna-Film, director Dr. L. Pisk.
5. Fox-Film, reprez. Armand Paucker.
6. General-Film, director E. Milștein.
7. Gold-Film, director Goldman.
8. Gaumont Franco-Film, director J. Davidescu, (ovrei sadea), cu nume împrumutat.
9. Ivex-Film, societate anonimă. Președinte: Ing. M. Wechsler, director D. Wechsler.
10. Lux-Film, director St. Marinescu (român) și Șumba (român recent).
11. Mercur-Film, director F. Hirschfeld, programare H. Iscovici, G. Lazăr; voiajor Iancu Lazăr; laborator L. Tevy.
12. Meteor-Film, proprietari M. Mayer și M. Iuster.
13. Metro-Goldwyn, director Emil Zaharovici (român recent).
14. Național-Film, director Leonida Sion, reprezentant H. Spindler.
15. „Nissim și Méré”, propr. Adolph Nissim și Rězö Méré.
16. O. F. F. I. R., director S. A. Moisescu.
17. Pan-Film, Director Manea Godt; procurist B. Fenster.
18. Paramount, Directori: Dr. N. G. Palugyay și F. Siter; reprez., W. Ineze, M. Kellermann; programist Dr. Th. Weiss; asistentă D. R. Solzman; secretară d-ra L. Winkler; corespondente: D. R. Köpf și D. B. Gherber; șeful contabilității S. Streit; asistenta contabilului D-ra M. Rozemberg; casier Ing. A. Ravici; telefonistă d-ra S. Isaia; șeful servi-

ciului tehnic E. Boecher; magazioner I. Psaludis; operator Gh. Cornea; laborantă R. Palaczka.

19. Parfum Elit-Film, propr. Ițcar și Zaharia.

20. Princiar-Film, director I. Steinfeld.

21. RecomFilm, administrator N. Toff; programist H. Zagar.

22. Regal-Film, directori Athias și Heskia.

23. Romcod, președinte Paul Golding; director B. Leibovici.

24. Ricoli-Film, director J. Leibovici; voiajor Boiagian.

25. Sonor-Film, soc. în nume colectiv: V. Panaiot și W. Buheim; funcționar Nicu Poluctis; contabil D. Herman.

26. Sud-Est-Film, director Leibovici.

27. Terra-Film, director S. Regenstreif.

28. Urbis-Film, președinte P. Maccia; administrator D. Papudoff; membrii Ing. Kippfel, Ing. Kauffman.

29. Union-Film, director Max Pinsler.

30. Uranus-Film, proprietar Ing. I. Weiss.

31. Vesca-Film, propr. W. Weimberg; reprezentant L. Hofmann.

Ați văzut cum este situația. Ne-am permis la unele nume să trecem în paranteză unele calificative pentru a nu rămâne cititorul cu oarecare dubiu în trista lectură pe care suntem obligați să i-o furnizăm. Veți spune, poate unii dintre d-voastră că nu vedeți primejdia acestor case de filme, ele fiind instituții particulare, ca orice alt magazin după Lipscani, ce are dreptul să-și etaleze și să-și vândă marfa după cum va crede de cuviință. Nu.

Este, un raționament de ordinul ăsta, o profundă greșeală. Casele de filme fac parte, din o vastă rețea întinsă pe toată suprafața pământului. Pe lângă partea lor de artă și comercială, reprezintă un puternic element de propagandă. Ele pot să furnizeze anumite filme, să întrețină anumită atmosferă, să militeze pentru o anumită ideologie. Și atunci servesc publicului ce cred de cuviință. Dealtfel în toate țările unde nu se găsește o industrie națională a filmului și chiar și în aceasta, s'au instalat aceste centre de desfacere. Cu o reclamă serioasă și extrem de costisitoare, toarnă în sufletul mulțimei ideile în jurul cărora militează. Adăogați la acestea, ocrotirea muncii naționale, complet eliminată din această categorie economică. Niciodată o casă streină nu va încredința unui român reprezentanța de care are nevoie. Va căuta aici tot un strein care să militeze în sensul directivelor centrale.

O dovadă recentă. Se cunoaște de toată lumea mișcarea națională din Germania. Se știe furia cu care a fost primită de unii cetățeni această premenire a spiritului german. Ei bine toți reprezentanții caselor de filme au hotărât să nu mai cumpere

niciun film din Germania. Cu toate că România nu se găsea în nici-o divergență economică cu țara lui Hitler, cu toate că eforturile comisiilor noastre economice erau îndreptate în sensul unor normale legături, cu toate acestea sindicatul caselor de filme, a decis boicotarea filmului german.

Transportați această atitudine, în partea cealaltă a problemei, adică simpatia pe care o pot avea acești reprezentanți pentru un anumit fel de film. Ce-i va împiedeca să pompeze pe toată piața românească acest gen de producție cinefiliică? Prin urmare există un arbitrar de care străinii notați mai sus, se pot folosi fără nici un control sau inconvenient din partea statului. Dovadă reprezentațiile de cinematograf care au alimentat opinia publică dela războiu încoace. A fost o debandadă care a ofensat zilnic sentimentele românești. Intredouă filme cu subiect inofensiv, s'a intercalat metodic un film subversiv. Ori unul care milita pentru o idee internațională, ori pentru ideia revizionistă.

Sălile de cinematograf din România sunt oficinele de difuzare a intereselor străine

„Un element care scoate la iveală tot acest plan tenebros, sunt sălile de cinematograf. Ele formează tribuna de unde se pledează pentru aceste „anumite cauze“. De aceia și ele pe lângă chestia pur comercială, pe care amicii României o țin pe primul plan, formează un special sistem de acaparare streină. Înțelegeți d-voastră că aici există un lanț întreg de relațiuni, de vase comunicante, care nu pot fi izolate pentru ca intenția să nu sufere. De-aceia sălile de cinematograf sunt deținute 99% de către streini. Dăm mai jos tabloul sălilor de cinematograf din Capitală pentru a vă da seama în ce măsură acest lanț se ține strâns, și în ce măsură inițiativa românească este eliminată. Nu mai vorbim de sălile din provinciile alipite și din toate orașele regatului care sunt exclusiv streine:

Sălile de cinematograf din Capitală

1. American: N. Hillberger.
2. Astra: S. Geller și S. Grünberg.
3. Aurora: S. Schimidt.
- 4-5. Bd. Palace și Select: S. Șaraga.
- 6-7. Capitol și Roxy: Gusty și Sherer.
8. Clasic Mătăsari: Roșca, Herșcu și Frigator.
9. Coloseum: Gheller și Grünberg.
10. Corso: A. Lobensohn.
11. Dichi. Ateneu popular.
12. Edison: Aurica Diew.

13. Episcopia și Franklin: A. R. P. A. (devenite ovreești)
14. Femina: Marinescu și Sumba.
15. Forum și Omnia: Acci.
16. Grivița: D-na Rasicorici și R. Goldfeld.
17. Ileana: Jean Dumitrescu.
18. Intim: Elise Sanft.
19. Isbânda: Lobensohn și Marcus
20. Kiseleff: E. Drecher.
21. Lido: A. Magnici și F. Taussig.
22. Lucifer: Iancu Iacobsohn.
23. Mărășești: S. Dogaru.
24. Marconi: Tomescu și Marinescu.
25. Marna: Frații Polakk.
26. Model: Gavrilovici.
27. Modern: Rosa Fiedelman.
28. Nora: I. Bercovici.
29. Rahova: H. Marcovici.
30. Regal: Dr. Haimovici.
31. Roma: Goldstein.
32. Rozica: Paul Geska.
33. Sic: Abramovici.
34. Splendid: Luca Argeșeanu.
35. Terra: Nathansohn.
36. Tomis: F. Bihari și I. Herman.
37. Trianon: Ing. Rozemberg.
38. Triumf: I. Kover.
39. Volta-Buzești: C. Goldman și Manzini.
40. Vox: Soc. Scena.

Tabloul, după cum vedeți, este suficient de elocvent. Tribunele sunt deci în mâini sigure. Atunci vă închipuiți ce acord perfect, este între aceștia și reprezentanții caselor de filme. Numai așa se explică de ce activitatea cinematografeilor, pentru cei ce pot să facă un sumar bilanț din ultimii ani înseamnă trei distincte capitole, trei categorii de artă pe care le-au cultivat cu o deosebită simpatie.

În primul rând internaționalismul. Toate filmele acelea, pline de pacifism și umanitate, care tindeau la o amortire a sentimentului național s'a lăfăit în voe dela o margine la cealaltă a țării. În Basarabia, la Oradia, la Bazargic, își etalau doctrina vie a marxismului. „purificator și uman”. cu un lux de interpretări și amănunte, ce nu mai lasă niciun dubiu relativ la intenția cu care au fost făcute. Nu mai adăugăm la acest curent cele câteva filme agresiv sovietice „Sturm über Asien” (Vulpe argintie), „Trenul albastru” și Vulturul roșu”, care au rulat la cele mai mari cinematografe din Capitală și provincie. Vă dați seama ce influențe nefaste pot avea asemenea filme la Tighina sau Cetatea Albă, în centre unde propaganda de asemenea natură are o primejdioasă rezonanță.

Un alt capitol care se desprinde din acest soi de manifestări publice și pe care sălile de cinematograf l-au patronat cu deosebită grijă a fost propaganda revizionistă.

Nu odată ne-a fost dat să asistăm la filme cu subiect unguresc. Husari în mare ținută, cântece de pe pustă, în arcușul seducător al lui Dajos Béla, tremolurile țambalului și vijelia temperamentului unguresc, care se împleteau într'o anecdotică flatantă pentru „prieteni noștri” dela Nord. Toate acestea aveau un anumit scop dincolo de partea artistică. Să întrefie atmosfera ungurească în Ardeal. De aceea ne-au venit la ureche o mulțime de incidente petrecute în sălile de cinematograf în care populația ungurească manifesta ostil pentru România. De altfel și filmul era trimis cu acest scop. După ce rula foarte puțin în Regat era trimis la Târgul-Mureș sau în alt oraș de dincolo de Carpați, căutând să fie cât mai răspândit în toate colțurile Transilvaniei. Aceste filme încă circulă în Ardeal.

Ceiace este însă și mai vinovat pentru indiferența cenzurii noastre, este faptul că ele circulă numai cu text unguresc și nemțesc. Explicațiile românești nu există.

Presa Cinematografică. Cine o conduce și cine recomandă filmele

„De aci, o altă ramificație în afară tot așa de dubioasă ca și cele de mai sus: așa zisa presă cinematografică. La fiecare ziar se atașează vrând, nevrând, un parazit care sub pretext că împlinește o rubrică a curiozității publice, îndeplinește o funcțiune în aparatul de propagandă al acestei vaste întreprinderi. El nu cere leafă. Ce poate să scoată de la casele de filme și dela patronii de cinematograf îi este suficient. Am în fața mea un afiș cu portretele tuturor acestor mari pasionați ai filmului.

In afară de d. Nunucă Protopopescu, președintele „Federației Cinematografiei Române” pus ca un paravan în fața „galeriei cinematografiștilor români” (așa cum le place să se intituleze) o mulțime de figuri care de care mai neaoșe românești. În primul plan într'un medalion remarcant cel de-al doilea președinte care probabil înlocuiește întotdeauna pe d. Nunucă Protopopescu, d. St. L. Scherer.

Apoi vin marii susținători ai filmului „românesc” J. Rosen, dramaturg și șef de presă la casa Metro-Goldwyn; T. Weisz, programist la Paramount-film; Nestor Casvan la revista Cinema; B. Cehan—ziarul Rampa; V. Gociu (dacă i-ați putea vedea profilul v'ați putea da seama cât este „român”. Apoi. Semo la Fox-Film; Kellermann la Paramount; L. Hoffman reprezentant al casei Vesca-Film; Spindler reprezentant al Casei Național-Film (național, nu?) A. Iscovici, programist al Casei Mercur-film; Miron Rosen (un

fel de Miron Costin) la anuarul cinematografic; Incze Erneo, Film-Riport. Și apoi vin câteva nume cu o ciudată rezonanță de împrumut; B. Florian (Menalque) la România Literară (dispărută prin grația Domnului), Joseph de Saxa și Golea la Adevărul și Dimineața (un neamț și un plăeș), Blossoms, A. R. Sandu, la anuarul cinematografiei, Gh. Theodorescu la Hollywood și să încheem cu H. Rosenthal, procuristul oficiului Român de publicitate S. A. și al oficiului filmului francez în România, care dă un caracter specific acestei galerii de publiciști și susținători ai propagandei cinematografice.

Putem să vă mărturisim că nici cele câteva nume românești, pe care le-ați întâlnit în enumerarea noastră nu sunt decât de circumstanță. Sunt adoptate pentru ușurința circulației de care au nevoie acești neobosiți tălmăcitori ai tainelor studioului. Toți fac o apă și un cușer.

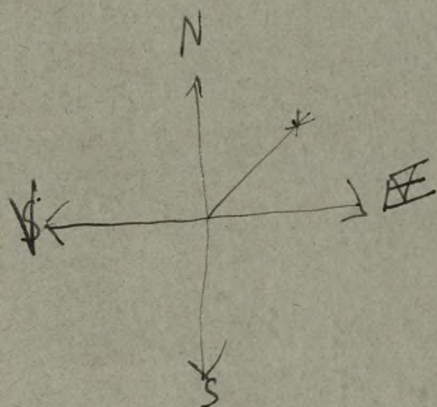
Ei au rolul a face propagandă filmelor care vin. Cu fondurile de care dispun casele de filme, cu micile lor învârteli, socotelile lunare ies de minune. Așa că opinia publică este informată de această galerie de cronicari „probi“, cari subliniază din avalanșa de filme care este bun și care este rău. Aceasta după indicația „manșetei“. Cât iese. Mai mult sau mai puțin după cum se poate vedea și din entuziasmul scrisului.

Iată de ce opinia publică nu poate ști, decât după ce a asistat, care film merită să fie văzut și care nu. Toți acești străini sunt plătiți de casele de filme și de proprietarii sălilor de cinematograf. Atunci ei nu se precupețesc în laude. Bine că au la îndemână un colț de gazetă ca să-și debardeze elanul după cota intrată în buzunar. Toți acești publiciști parazitari paralel cu interesele personale se pun în slujba ideii generale atunci când rețeaua de susținere se simte primejduită. Colțurile lor libidinoase devin baterii de baraj. Canonade de proiectile cad pe capul aceluia care ar îndrăzni să spună că un film laudat de Joseph de Saxa sau Iscovici nu este bun. Este o legătură ocultă de interese care se ramifică în marele plan al acaparărilor românești.

Față de această intolerabilă situațiune nimeni nu se sesizează. Autoritățile și ministerul în a cărui atribuție intră literatura imorală a acestor paraziți, nu ia nici o măsură. Așa se pot citi cele mai scârboase fantezii la aceste rubrici; cele mai ofensatoare și imorale pasagii cari fac deliciul tineretului nostru atât de dornic a ști cum își petrece Mae West timpul în compania unui bărbat sau cum se fricțiunează Marlen Dietrich.

Aceasta este presa cinematografică, care odată pe săptămână umple o întreagă pagină de curiozități la marile cotidiene.

Extras din „Țara Noastră“ Nr. 548, 13 Martie 1934.

118
3

De acelaș autor :

O pagină de istorie contemporană, 1927.

**Nicolae Filipescu — Patriotul — Omul Politic —
Contribuțiuni istorico-biografice, 1930.**

Portrete-Critice (Biobibliografia A. P. R.) 1933.

Figuri Politice, 1933.

Heu